

Zpráva o realizaci projektu Kruh bezpečného rodičovství v ČR

Zpracovali:

**Mgr. Ivana Svobodová, Mgr. Alena Kohoutová Šedivá, Mgr. Martin Holman a
Kateřina Paclíková**

Olomouc

2024

**Spolufinancováno
Evropskou unií**

Tato zpráva vznikla za účelem shrnout naše zkušenosti s realizací projektu Kruh bezpečného rodičovství v ČR, který byl financován Evropskou unií.

Obsah

Informace o projektu.....	3
Shrnutí průběhu projektu.....	4
Popis realizace klíčových aktivit.....	4
Odkud kam jsme došli (a co vše jsme zkusili).....	7
Popis rozhodnutí v průběhu projektu.....	8
Shrnutí výstupů projektu.....	13
Souhrn zjištění z projektu.....	13
Co jsme se naučili, co nás překvapilo.....	14
Využití výsledků projektu.....	17

Informace o projektu

<u>Název:</u>	Kruh bezpečného rodičovství v České republice
<u>Registrační číslo projektu:</u>	CZ.03.03.01/00/22_021/0001866
<u>Výzva:</u>	Sociální inovace - Inkubační fáze vývoje řešení (1)
<u>Termín realizace:</u>	1. 5. 2023 - 31. 5. 2024
<u>Rozpočet:</u>	2 383 090,36
<u>Realizátor projektu:</u>	Povzbuzení, z.s.
<u>Partneři projektu:</u>	Olivy, z.s. Náruč dětem, z.s. Domov pro ženy a matky s dětmi Statutární město Olomouc Síť pro rodinu, z.s. Circle Of Security International, Inc. (COSI)

Anotace projektu:

Projekt byl zaměřen na prevenci poruch vztahové vazby u dětí a na zlepšení porozumění mezi rodiči a dětmi. Jeho cílem bylo ověřit v našich podmínkách vzdělávací program pro rodiče s názvem Kruh bezpečného rodičovství (KBR), jež má dobré výsledky ve světě. Součástí projektu byl také průzkum potřeb cílových skupin (běžné rodiny, pěstounské rodiny, rodiny s dětmi s PAS a podezřením na něj a rodiny žijící v azylovém domě pro matky s dětmi), rešerše odborné literatury, lokalizace a testování programu a rozvoj kapacit příjemce a partnerů.

Realizační tým projektu:

Mgr. Ivana Svobodová

Mgr. Kateřina Paclíková

Mgr. Alena Kohoutová Šedivá, Ph.D.

MUDr. Natália Kaščáková, Ph.D.

Mgr. Martin Holman

Děkujeme za účast na aktivitách projektu:

Odborníkům zapojeným do poradního panelu: Mgr. Zdenka Štefanidesová, Eva Kopecká, Bc. Roman Pitr, Bc. Pavlína Hrdličková, Mgr. Jakub Barčík, Bc. Michaela Vytřísalová, MUDr. Jakub Medal, Juliana Gubišová a Mgr. Pavel Němčík.

Peer konzultantům projektu: klientům zapojených organizací.

Shrnutí průběhu projektu

Zde je podrobný popis všech klíčových aktivit projektu (KA), které jsme realizovali za 14 měsíců konání projektu, tedy od 1.5.2023 do 31.5. 2024. Část obsahuje také stručné shrnutí výchozí situace a co vše jsme si díky projektu zkusili.

Popis realizace klíčových aktivit

1) Poradní panel projektu (spolupráce s partnery a dalšími aktéry)

Do poradního panelu byli zapojeni partneři projektu - Olivy z.s., Náruč dětem z.s., Síť pro rodinu z.s.. V průběhu realizace KA se podařilo zapojit do poradního panelu také nového partnera projektu Statutární město Olomouc. Dalšími zapojenými byli Mgr. Pavel Němčík, terapeut, který se zaměřuje na posílení citové vazby mezi rodiči (pěstouny) a dětmi. Mgr. Zdenka Štefanidesová, terapeutka a lektorka, také se zaměřením na attachment a práci s dětmi s narušenou vztahovou vazbou, doc. Dankulincová z Ústavu psychologie zdraví a metodologie výzkumu, Lékařské fakulty, Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, MUDr. Jakub Medal z Denního sanatoria Horní Palata Všeobecné fakultní nemocnice v Praze, Mgr. Jakub Barčík za poskytovatele dotace MPSV a Juliana Gubišová za projekt Odputajsa.sk.

1. Poradní panel se uskutečnil 16.6.2023, cílem bylo především představení jednotlivých členů, představení projektu, cílové skupiny. Představeny a diskutovány byly oblasti průzkumu potřeb, podoba výzkumu, metody ověření účinnosti pro absolventy programu.

2. poradní panel projektu byl 28.11. 2023 v Olomouci. Proběhla ukázka materiálů z lokalizace, výsledky zjišťování potřeb klientů; plán dalších aktivit projektu. Diskutována byla mapa aktérů, která po poradním panelu dostala finální podobu a výsledky průzkumu potřeb cílových skupin projektu (klientů zapojených partnerů).

3. poradní panel byl 15.5.2024, téměř na konci realizace projektu, a prezentoval výstupy a výsledky projektu. Prezentovány byly informace vycházející z ověřování účinnosti programu (kvantitativní a kvalitativní výzkumné aktivity). Všichni přítomní partneři kvitovali pozitivní výsledky programu a plánují pokračovat v realizaci programu pro své klienty, nebo vyjádřili přání o zapojení do projektů navazujících a navázání bližší spolupráce s příjemcem.

Kromě realizace tří poradních panelů probíhala komunikace s partnery projektu k jednotlivým aktivitám kontinuálně po celou dobu trvání projektu (především s partnery projektu u nichž se realizoval program Kruh bezpečného rodičovství) a následně byly potřebné informace předávány dalším partnerům.

2) Poznání problému a potřeb cílové skupiny

V rámci KA byl zpracován dokument Protokol metod projektu, jehož cílem je stanovit metody pro a) poznání problému a potřeb cílové skupiny (CS) projektu, b) testování metody Kruhu bezpečného rodičovství (KBR) s účastníky projektu a za c) ověřování účinnosti metody KBR s účastníky projektu (KA4). Jako nejvhodnější byly zvoleny pro průzkum potřeb polostrukturované hloubkové rozhovory se zástupci každé skupiny (2 zástupci z každé): běžné rodiny, rodiny s dětmi s PAS, pěstounské rodiny, rodiny ohrožené sociálním vyloučením, 1 rodič, kteří potřebuje individuální variantu programu (úzkostní/depresivní rodiče). S klienty proběhly rozhovory dle předpřipravené osnovy. Cílem bylo zjistit potřeby rodin/rodičů/pěstounů týkající se rodičovství (respektive vztahu s dětmi a

jejich výchovy), abychom mohli v KA 4 určit, zda-li KbR odpovídá jejich potřebám. Byl dokončen prepis rozhovorů, kódování a analýza. Uplatnili jsme kódovací systém se sedmi hlavními skupinami kódů (režim dne, prožívání rodiče, výchova, podpora, rozhodnutí, instituce, nemoci).

Výsledky byly prezentovány na 2. poradním panelu - řešerše odborné literatury k tématům: programy na podporu bezpečné vztahové vazby v ČR a v zahraničí, klady a limity programu KbR, potřeby rodin s dětmi s PAS.

U všech cílových skupin průzkum odhalil potřebu odborné pomoci a informací o výchově dětí. Zároveň klienti vyjádřili potřebu sociálních kontaktů a sdílení. Běžní rodiče by ocenili pomoc v domácnosti, nebo více času na domácnost a na hru s dětmi, možnost seberealizace. Rodiče dětí se specifickými potřebami by potřebovaly zejména pomoc, podporu a oporu rodiny, případně dalších dospělých a institucí. Chybí jim prostor a čas pro sebe, pro partnera, přijetí od společnosti, pochopení, uznání a respekt okolí. Matky z azylového domu nejvíc trápilo bydlení, oddlužení a práce. Tyto výsledky analýzy jsme zpracovali do výstupu projektu: Vyhodnocení účinnosti programu KBR v ČR.

Výstupy z průzkumu potřeb byly použity v KA 4 pro vyhodnocení účinnosti programu.

3) Lokalizace a testování Kruhu bezpečného rodičovství

KA je rozdělena na dvě části - lokalizaci programu a jeho testování.

Ad Testování:

Na začátku projektu proběhlo v rámci této KA zpracování letáků a informací na web pro nábor cílové skupiny a jejich testování s cílovou skupinou běžní rodiče. V 11/2023 byla dle testování upravena webová stránka <https://www.snoezelenolomouc.cz/kruh-bezpecneho-rodicovstvi>, kde jsou pro CS všechny informace k programu. Ve 12/2023 se testovaly letáčky a web pro CS podruhé tentokrát v azylovém domě, kdy se skupina matek vyjadřovala k obsahu a formě, aby pro jejich CS byly materiály co nejvíce srozumitelné a zaujaly. Ve stejném měsíci jsme obojí upravili a leták se distribuoval této CS na nástěnce zařízení.

Pro odbornou veřejnost byla v 4-5/2024 vytvořena podstránka <https://www.snoezelenolomouc.cz/projekt-kruh-bezpecneho-rodicovstvi-v-cr>, kde jsou odborné informace a závěrečné výstupy projektu: Vyhodnocení účinnosti programu, Zpráva o realizaci projektu, Protokol metod projektu, Mapa aktérů a výstupy z lokalizace a testování (materiál pro lektory, video o programu, pracovní sešit pro účastníky, prezentace programu KBR v ČJ, letáky KBR po testování).

Testování se také týkalo všech materiálů pro CS, které se během realizace programů 1-3/2024 průběžně upravovali dle poznatků z praxe od lektorů i od účastníků (prolíná se s KA 4 ověřování účinnosti).

Ad Lokalizace:

Mgr. Paclíková dohlížela na správnost terminologie využití v překladu pracovního sešitu pro účastníky KBR. Jedná se o materiál pro CS, kde mají potřebná schémata pro absolvování programu KBR a materiály k sebereflexi rodičovské role.

Chtěli jsme materiály mít k dispozici do 31.10. pro realizaci ověřování účinnosti (KA4) od začátku listopadu 2023. Nicméně se zpozdil překlad videa a workbooku (pracovního sešitu) a vytvoření ostatních materiálů mimo projekt partnerem trvalo déle, než jsme plánovali. Proto se lokalizace

prodloužila a začátek ověřování v rámci skupin KBR v KA4 začal až od 1/2024.

Mgr. Paclíková vytvořila dále v rámci této KA ve spolupráci s COSI Prezentaci KBR v ČJ pro představení a propagaci programu vůči odborné veřejnosti (v souladu se záměry na šíření programu).

Mgr. Svobodová vytvářela s hlavními lektorkami také materiál pro lektory s názvem Zkušenosti s lektorováním KBR. Ten shrnuje zkušenosti s přípravou a vedením programů realizovaných v rámci projektu pro nové lektory.

4) Vyhodnocování účinnosti Kruhu bezpečného rodičovství

Součástí KA bylo i ověření účinnosti programu (výzkumná část projektu). Proto byly zpracovány dotazníky (dohromady tvoří jeden velký vstupní dotazník) pro získání údajů z oblasti sociodemografie, těhotenství a porodu dítěte, se kterým se vstupuje do programu, psychické odolnosti rodiče, vztahový dotazník pro rodiče a ACE IQ dotazník zaměřený na dětství a dospívání rodiče vstupujícího do programu. Řešen byl také systém pro přidělování "kódů" účastníkům dotazníků, aby zůstaly anonymní a na druhou stranu bylo možné je propojit pro konkrétní osobu s daty, které vzniknou po účasti CS v programu. Od 9/2023 proběhl sběr vstupních dotazníků s rodiči, kteří se přihlásili do programu a pomohl nám vyhodnotit účinnost programu. Průběžně byl aktualizován Protokol metod projektu (KA2). V 1-2/2024 jsme vytvořili osnovu rozhovorů po programu (po průzkumu potřeb), v 3/2024 jsme zefektivnili formu sběru (fokusní skupiny), vytvořili dotazník pro absolventy, kteří nedokončili KBR a evaluační formuláře pro sběr zpětné vazby.

V rámci KA byl realizován s CS program Kruh bezpečného rodičovství. Součástí byl i nábor cílové skupiny, který proběhl v 9-10/2023. Program byl plánován pro 4 skupiny CS: běžné rodiny, pěstounské rodiny, rodiny s dětmi s PAS a individuální program pro rodiče s diagnózou (úzkost/depresivita) a měl začít od 11/2023. Nakonec ale kvůli zpoždění lokalizace začaly KBR pro skupiny po 2.1.2024. Individuální program začal ale dle plánu.

Realizace programu KBR s klienty:

Individuální program proběhl podle plánu 11-12/2023 a byl pojat jako pilotní, testovací program.

Skupinové programy KBR pro zbylé 4 CS proběhly 1-4/2024 za podpory fidelity koučinku a školení Human conditions (KA5):

- a) pro běžné rodiče v prostorech příjemce vedený Mgr. Paclíkovou
- b) v azylovém Domě pro matky s dětmi Mgr. Svobodovou (cíleno na CS s nižším vzděláním a zároveň větší potřebou) s pomocnou lektorkou Mgr. Hamplovou.
- c) v Rodinném centru Olivy pro rodiče dětí s PAS s Ph.D. Šedivou Kohoutovou
- d) v Náruči dětem pro pěstouny s Mgr. Svobodovou s pomocnou lektorkou Bc. Hrdličkovou.

V rámci realizace obou částí KA se prokázalo, že program je účinný. Navíc odpovídá potřebám a má přínos pro všechny CS, které byly do KA zapojeny. Zlepšení vztahů s dětmi a jejich lepší pochopení zaznamenaly i osoby, které program nedokončili a absolvovaly i třeba jen 2-3 setkání.

5) Rozvoj kapacit příjemce a partnerů

Jedním z cílů KA bylo proškolení 3 osob ze 3 zapojených subjektů tzn. aby absolvovali základní kurz v rozsahu 42,5 hodin, který umožňuje samostatné vedení KBR. Kurzy pořádá COSI, tvůrce programu z USA v AJ. V prvním MO za příjemce absolvovala kurz Kohoutová Šedivá, Ph.D. V roce 2023 byla také

domluvena účast Bc. Hrdličkové za partnera Náruč dětem v tomto MO. Další partner projektu Olivy nakonec spolupracoval s paní Kohoutovou a neměl zájem vyškolit si vlastního lektora.

2024 jsme oslovili několik odborníků, abychom rozšířili lektorský tým. Většina z nich byla v dalších dlouhodobých kurzech, někteří měli obavy z angličtiny. Oslovili jsme i Mgr. Němčíka, který vede svépomocné skupiny pro pěstouny v Olomouci. Ten absolvoval v 1-2/2024 základní facilitátorský kurz s Bc. Hrdličkovou (v rámci KA4 - paní Kohoutová vedla jeden běh programu, paní Hrdličková byla jako pomocný lektor u druhého).

V 1-4/2024 se lektorky Mgr. Paclíková, Mgr. Svobodová, Ph.D. Šedivá Kohoutová účastnily 1x týdně 2 hodiny Fidelity koučinku, který vede COSI (tvůrce programu Kruh bezpečného rodičovství) a který jim pomohl s kvalitnějším doručení programu CS v KA4.

Hlavní lektorky absolvovaly také z projektu kofinancované:

- navazující školení pro facilitátory KBR v 11-12/2023 zaměřené na hlubší porozumění základním konceptům programu (bez certifikátu),
- Human conditions - Core sensitivities (jádrové citlivosti) v 1-4/2024, který jim pomohl s lepším porozuměním potřeb CS v KA4,
- konference Terapeutické rodičovství - které jim prohloubilo znalosti v oblasti vztahové vazby nad rámec kurzů COSI a při práci s CS pěstounů a s rodinami s dětmi s vývojovým traumatem.

Odkud kam jsme došli (a co vše jsme zkusili)

Naší výchozí situací před začátkem projektu bylo, že jsme měli k dispozici program v angličtině, dvě vyškolené lektorky v naší organizaci a zkušenosti s vedením 4 běhů programu KBR. Jednalo se o klienty rodinného centra Snoezelen Olomouc, z nichž někteří byli i rodiče dětí s PAS. Měli jsme materiály v Angličtině, což snižovalo porozumění programu.

V projektu jsme měli výjimečnou příležitost si vyzkoušet mnoho nových věcí:

- spolupráci s více partnery na jednom větším projektu,
- testování propagačních materiálů a intenzivnější spolupráci s klienty,
- rešerši a průzkum potřeb cílové skupiny,
- jak se vůbec dá dělat ověření účinnosti programu pro rodiče
- realizaci programu KBR i mimo prostory naší organizace,
- tvorbu zpráv a výstupů určených pro odbornou veřejnost,
- přemýšlet nad dalšími stakeholdery a budoucím šířením programu.

Na konci projektu máme k dispozici program na rozvoj rodičovských kompetencí KBR, který víme že funguje pro české rodiče a odpovídá jejich potřebám. Víme také, pro které cílové skupiny funguje a že je dobře využitelný i pro rodiče s nižším vzděláním. Víme také, jak se dá vhodně měřit jeho účinnost ihned po jeho realizaci a jak získat zpětnou vazbu. Díky realizaci projektu jsme také zjistili, že by jeho šíření bylo nejvhodnější realizovat přes sociální služby.

Popis rozhodnutí v průběhu projektu

Tato kapitola obsahuje stručný výčet a popis rozhodnutí, která v projektu proběhla. Projekt probíhal 13 měsíců, což je relativně krátká doba. I tak jsme v jeho rámci učinili řadu změn, které měly vliv na jeho realizaci.

Změna metod využitých v projektu pro ověření účinnosti

Při psaní projektové žádosti jsme předpokládali, že využijeme pro ověření účinnosti metody, ke kterým jsme měli v té době přístup a zdály se nám vhodné: COSP participant survey (CPS), nástroj pro měření chování dětí (CBCL), dotazník spokojenosti a sebeúčinnosti rodičů (self-efficacy, PSOC).

Tuto část projektu jsme konzultovali s partnerem - tvůrcem programu Circle Of Security International (COSI). Na jejich doporučení a ve spolupráci s odbornou garantkou pro ověřování MUDr. Kaščákovou jsme zvolili jiné metody. Rozhodli jsme se kvalitativní metody kombinovat s kvantitativními dle plánu, ale využít jiné dotazníky.

Před programem:

- Dotazník spokojenosti a sebeúčinnosti rodičů (self-efficacy, PSOC) jsme nahradili dotazníky, které nám víc řeknou o výchozí situaci rodičů:
  - sociodemografické údaje o rodině a o dítěti, se kterým se účastní klienti programu (naš vlastní dotazník), abychom mohli porovnat vzdělání rodičů, jejich socioekonomickou situaci, bonding po porodu, kojení a další informace,
  - validovaný dotazník RELATIONSHIPS Questionnaire (RQ), který zkoumá typ attachmentu (Bartholomew & Horowitz, 1991), kterým se rodič vztahuje k ostatním lidem (a tedy i svému dítěti),
  - validovaný dotazník Adverse Childhood Experiences Internal Questionnaire zkrácená verze (ACE IQ), zaměřený na špatné zkušenosti v dětství (WHO, 2018; Velemínský Sr, M., a kol, 2020),
  - dotazník Benevolent Childhood Experiences (FCE's), překlad validované verze dotazníku zaměřené na pozitivní zážitky z dětství a
  - dotazník RESILIENCE Questionnaire (RQ) (Rains & Mclinn, 2013), překlad validované verze dotazníku zaměřené na odolnost/resilienci.

Po programu:

- COSP participant survey (CPS) jsme nahradili novým dotazníkem, který systematicky vyhodnocuje kompetence rodičů - Early Relational Health Program Questionnaire (ERH) a který byl vytvořený organizací From Day One Foundation, INC.¹

Výhodou ERH dotazníku je, že není vázaný na konkrétní vzdělávací program pro rodiče. Proto data z něj získaná jsou objektivnější. Kompetence rodičů jsou v něm kvalitně zpracovány a dle posouzení našeho týmu jsou v souladu s teorií bezpečné vztahové vazby. Nevýhodou tohoto měřicího nástroje je to, že zatím neprošel validací. V rámci projektu jsme jej využili jako hlavní nástroj pro měření funkčnosti programu (míra zlepšení v celkových kompetencích účastníků programu).

Podmínkou pro jeho využití bylo, abychom se zapojili do validace dotazníku. Anonymizovaná data posbíraná od našich klientů jsme zaslali do USA pro tento účel.

¹Překlad dotazníku nebyl hrazen z projektu a není součástí výstupů tohoto projektu. Zájemci o jeho českou verzi si jej mohou vyžádat přímo od tvůrců na emailu fromdayonefoundation@gmail.com.

Dotazník jsme na doporučení jeho tvůrců distribuovali účastníkům až po programu. Účastníci programu pak provedli sebehodnocení před programem a po jeho absolvování.²

- Nástroj pro měření chování dětí (CBCL) jsme se rozhodli nevyužít, protože změna chování dětí nastává až delší dobu po změně výchovného přístupu rodičů a je třeba měření provést 6 měsíců po programu a déle. Na což nám v projektu nezbyl čas.

Dotazníky jsme chtěli sbírat před a po programu (asi 21 dotazníků před a 26 po programu, jedna skupina 2x s časovým odstupem 3 měsíců). Nicméně kvůli změně koncepce sběru dotazníků, jsme se rozhodli je sbírat po programu pouze 1x a to pouze u lidí, kteří program absolvovali úspěšně.³

Zhodnocení: Zpětně zhodnocujeme, že změna metodologie přispěla ke zlepšení kvality sebraných dat. Ač nebylo jednoduché data získat a zabralo to dost energie týmu, tak díky nim víme, jaká cílová skupina nejvíce benefituje z programu KBR a můžeme to doložit. ERH se ukázal jako kvalitní nástroj i pro sebereflexi účastníků.

Sesbíraná data se budeme snažit využít i po skončení projektu a publikovat je, aby se dostala do povědomí odborné veřejnosti pracující s cílovými skupinami.

Nový partner projektu

V rámci komunikace s projektovým manažerem řídicího orgánu, jsme se rozhodli zapojit ještě dalšího partnera. Naším cílem je abychom ověřili účinnost programu i u rodičů s nižším vzděláním a socioekonomickým statutem. Pro tuto cílovou skupinu dle našeho průzkumu v době realizace projektu nebyl v našem regionu podobný program dostupný.

Podařilo se nám vyjednat spolupráci se Statutárním městem Olomouc a se zapojením Domova pro ženy a matky s dětmi do tohoto projektu. Jedná se o azylovou službu, jejíž klientky odpovídají výše uvedeným charakteristikám. Při realizaci KBR přímo v zařízení a vhodné podpoře vedení, kterou se nám podařilo získat, se zvýšila šance této cílové skupiny na úspěšné dokončení programu.

Namísto tří plánovaných služeb a cílových skupin proběhlo ověřování celkem u čtyř skupin.

Zhodnocení: Toto rozhodnutí zaměřit se na tuto cílovou skupinu se ukázalo jako velmi přínosné. I přes vysokou míru stresu, kterou ženám pobyt v azylovém domě přinášel, dokázali díky programu významně zlepšit své rodičovské kompetence. KBR se ukázal jako vhodný program pro podobná zařízení či služby i pro tuto zvláště zranitelnou cílovou skupinu.

Lokalizace a stanovení jejich výstupů

Toto byla největší změna, kterou jsme v rámci projektu učinili. Předcházelo jí dlouhodobé vyjednávání s vedením tvůrců programu COSI. Situace byla na obou stranách konzultována i s právníky. Původně zamýšlený výstup (plný překlad programu KBR) totiž podléhá ochranné známce, takže jeho zpřístupnění v rámci licence Creative commons, není ze strany tvůrců programu možné. Tvůrce se rozhodl tento výstup (plný překlad programu KBR do Čestiny) nakonec hradit ze svých prostředků.⁴

2Základní premisou tohoto přístupu je fakt, že lze lépe hodnotit to, co (ne)umíme až potom, co získáme potřebné znalosti a dovednosti. Sebehodnocení před programem by nebylo vypovídající.

3Absolvovali alespoň 80% setkání (osm z celkem deseti lekcí programu).

4Překlad programu KBR nepatří mezi aktivity a výstupy projektu a je přístupný pouze facilitátorům, kteří si projdou školením přímo od tvůrců programu: <https://www.circleofsecurityinternational.com/cosp-facilitator->

Nakonec byla jako výstup zvolena a zpracována prezentace KBR, již ve spolupráci s COSI z materiálů pro vedení programu vytvořila naše garantka pro lokalizaci. Jako cílová skupina byli v souladu s dalšími záměry na šíření programu stanovena odborná veřejnost (pomáhající profese). Dále bylo přeloženo promo video o programu a pracovní sešit pro rodiče.

Zhodnocení: Tato pro vyjednání náročná změna byla nakonec velmi přínosná. Ukázalo se, že je tvůrce programu ochoten sám financovat naši národní verzi a prohloubila se spolupráce mezi COSI a realizátorem projektu. To se ukázalo i při přípravě projektu zaměřeného na inkubaci šíření KBR, kdy bude možné ze strany realizátora přímo školit pracovníky sociálních služeb (ne pouze klienty služeb, jak tomu je standartně). Tento přístup usnadní budoucí šíření programu pro zvláště zranitelné skupiny klientů s nízkým vzděláním a příjmy.

Přímo z projektu vznikl nový výstup - veřejně dostupná prezentace, která srozumitelně představuje program KBR veřejnosti a další dva výstupy. Což poslouží budoucí kvalitní propagaci a zjednoduší šíření programu KBR u nás v budoucnu.

Změna harmonogramu testování (KA 3) a ověřování účinnosti (KA4)

Ověření účinnosti programu bylo vázáno na překlad programu KBR do češtiny, který probíhal mimo tento projekt (viz výše - změna výstupů lokalizace). V rámci tohoto procesu došlo ke zpoždění a materiály jsme měli k dispozici pouze částečně. Proto jsme rozdělili ověřování účinnosti a testování na dvě fáze (pilotní individuálka a skupinové ověřování). Museli jsme proto posunout některé činnosti této aktivity, aby s tím byly v souladu.

Související změny:

- pilotní testování a ověřování jsme zrealizovali v rámci individuální varianty programu dle původního plánu 11/2023 až 2/2024 s ještě nedokončenými materiály
- posunuli jsme začátek realizace skupinového ověřování programu KBR z 10/2023 na 1/2024, kdy už byla k dispozici plná verze programu,
- sběr vstupních dotazníků probíhal ve více vlnách dle toho, jak se hlásili zájemci o absolvování programu,
- zefektivnili jsme sběr dotazníků ERH po skončení programu (přidali jsme 11tou lekci programu, abychom mohli udělat skupinový sběr dotazníků naráz u většiny klientů),
- získali jsme navíc písemné evaluace od všech úspěšných absolventů programu (zpětná vazba k organizaci a přínosu KBR),
- zefektivnili jsme kvalitativní ověřování účinnosti - místo individuálních rozhovorů se zástupci jednotlivých cílových skupin jsme realizovali na konci 2 fokusní skupiny (jedna naráz pro 2 cílové skupiny) a 2 individuální rozhovory,
- podařilo se nám jednodušším způsobem získat zpětnou vazbu i od lidí, kteří program ukončili předčasně (on-line dotazník),
- zjednodušili jsme analýzu a interpretaci dat dotazníků a rozhovorů po programu tak, abychom stihli harmonogram projektu.

Zhodnocení: Rozhodnutí posunout realizaci výše uvedených činností nakonec nemělo negativní vliv. Jen došlo k větší fluktuaci účastníků skupinového ověřování programu a tím pádem jsme museli více úsilí věnovat sběru vstupních dotazníků (dotazníky byly sesbírány i s lidmi, kteří nakonec do programu nenastoupili).

Kvalitativního ověřování se zúčastnilo nakonec díky efektivnějším způsobům sběru dat více lidí z [training/](#).

cílových skupin. Fokusní skupiny se pro ověřování osvědčily - lidé se navzájem inspirovali a dostali jsme tak obsáhlejší zpětnou vazbu, než kdybychom dělali rozhovory s jednotlivci. Při analýze získaných dat po realizaci programu KBR jsme se museli kvůli času držet základního cíle - je-li program KBR účinný, jestli odpovídá potřebám cílových skupin a v čem neodpovídá (dat jsme získali ale podstatně více).

Prodloužení konání programu KBR

U všech cílových skupin jsme v průběhu ověřování (realizace programu KBR) zjistili, že je třeba se všemi cílovými skupinami více setkat (program KBR má osm lekcí = setkání). Obsah některých lekcí bylo potřeba více prodiskutovat, aby došlo k jeho pochopení (lekce na sebe přímo navazují).

Prodloužili jsme realizaci programu z 8 plánovaných setkání na potřebných 10, plus jsme přidali ještě jednu lekci navíc kvůli sběru ERK dotazníků. Celkem tedy bylo 11 lekcí.

Zhodnocení: Našli jsme díky této změně optimální počet lekcí pro realizaci programu.

Přerušování programu na straně účastníků a certifikáty

S tím, že někteří účastníci KBR v rámci jeho ověřování nedokončí jsme počítali. V rámci pravidel, která jsou nastavena ze strany tvůrců programu, může certifikát o úspěšném absolvování programu získat pouze osoba, která absolvovala minimálně 80% setkání (8 setkání z 10). S tím souviselo i to, že někteří účastníci měli již v první polovině programu větší absenci. Rozhodli jsme se s nimi spolupráci ukončit, neboť po pauze 2 a více týdnů by se těžko orientovali v tématech dalších setkávání (lekce na sebe navazují) a neměli by ani nárok na certifikát. Někteří účastníci i tak v účasti na programu měli zájem pokračovat (zejména ženy z azylových domů).

U pěstounských rodičů se objevila potřeba získat certifikát o absolvovaných hodinách vzdělávání. Tento certifikát potřebovali všichni, i ti, kteří program nedokončili. Těmto rodičům jsme vystavili náš vlastní certifikát, který obsahoval skutečný počet absolvovaných hodin.

Zhodnocení: Získali jsme zkušenost s větší absencí účastníků a více jsme zapojili koordinátory cílových skupin. Vytvoření certifikátů s počty hodin nám přineslo větší ochotu u pěstounů dát nám zpětnou vazbu, ač program nedokončili úspěšně. Byla tedy přínosná.

Dotazník pro účastníky, kteří nedokončili program

Při tvorbě a konzultacích protokolu metod projektu byl dán důležitý podnět: více informací o negativních stránkách KBR se pravděpodobně dozvíme od rodičů, kteří program nedokončí. Zařadili jsme tedy do protokolu metod projektu, že uděláme rozhovor s alespoň 1 člověkem z každé cílové skupiny, který splní toto kritérium.

Díky posunu v harmonogramu jsme na rozhovory a jejich přepisy v závěru projektu měli málo času. Po konzultaci s garantkou pro ověřování účinnosti jsme vytvořili dotazník. Díky motivaci koordinátorů cílové skupiny v závěru projektu se nám podařilo vyplnění dotazníku od většího počtu osob, než jsme očekávali.

Zhodnocení: Získání zpětné vazby od těchto klientů vnímáme jako přínosné. Díky ní jsme získali několik nových podnětů pro budoucí realizaci programu (např. mít cíleně nad rámec programu připraveny příklady i se staršími dětmi než mezi 4 měsíci až 6ti lety).

Zahrnutí stakeholderů do projektu a Concept mapping - zrealizováno jen částečně

Tato změna nám byla doporučena manažerem projektu řídicího orgánu. Měli jsme v rámci projektu záměr přímo oslovit další stakeholdery mimo zapojené organizace a za pomoci metody Concept mapping (CM), která se zaměřuje na multi stakeholder dialog a zkusit nasměrovat budoucí šíření programu. Vzhledem k posunutému harmonogramu projektu ale nebyla časově zvládnutelná.

V rámci tohoto projektu jsme rozpracovali Protokol metod pro CM a navrhli společně se členy poradního panelu mapu aktérů, kteří mají vliv na naši cílovou skupinu (rodiče s dětmi).

Zhodnocení: Kroky, které jsme v rámci přípravy této změny udělali a výstupy využijeme v budoucnu pro přípravu šíření programu.

Spolupráce s novým partnerem ze Slovenska

V průběhu realizace projektu se na nás díky garantce pro ověřování MUDr. Kaščákové obrátila organizace Odputajsa.sk, která má zájem přenést KBR na Slovensko. Zástupkyně se zapojila do posledního poradního panelu projektu.

Zhodnocení: Změna na projekt neměla vliv. Bude mít dopad v budoucnu, při případné mezinárodní spolupráci. Partnerská organizace pravděpodobně využije naše výstupy projektu pro přípravu projektu na sociální inovace na Slovensku.

(Ne)využití umělé inteligence (AI)

Jednou z časově náročnějších aktivit spojenou s průzkumem potřeb a také s ověřováním účinnosti, byla nutnost přepsat rozhovory s peer konzultanty projektu (rodiči z cílových skupin). Po účasti na semináři příjemců projektů na sociální inovace jsme se proto rozhodli kvůli úspoře lidských zdrojů pro změnu.

Testovali jsme využití AI pro přepisy fokusních skupin - integrovanou AI v programu MaxQda, který jsme zakoupili a pro srovnání i automatický přepis ve Wordu. Výsledky přepisu ale byly neuspokojivé. Čištění přepisu a jeho přizpůsobení by trvalo déle, než kdyby celý přepis dělala zkušená přepisovatelka. A to i u zkušebního rozhovoru s jedním člověkem i s fokusní skupinou. AI jsme proto pro tento účel nakonec nevyužili.

Dále jsme částečně využili AI i při rešerši literatury a zpracování textů do výstupu Vyhodnocení účinnosti KBR. Zde byla velmi nápomocná, ale zjistili jsme, že někdy velmi nepřesně uvádí zdroje.

Zhodnocení: Na realizaci projektu mělo toto naše zkoumání minimální vliv. Nicméně jsme získali cennou zkušenost s využitím současné AI pro přepisy.

Shrnutí výstupů projektu

Toto je stručný přehled celkem 10ti výstupů, které jsme v rámci projektu vytvořili. Všechny tyto výstupy jsou veřejně přístupné na stránce: <https://www.snoezelenolomouc.cz/projekt-kruh-bezpecneho-rodicovstvi-v-cr>

Počet napsaných a zveřejněných analytických a strategických dokumentů:

1. Krátké shrnutí projektu a jeho výstupů (1A4);
2. Zpráva o realizaci projektu KBR v ČR (tento dokument) - obsahuje zkušenosti realizátora včetně informací o změnách, zkušenostech a budoucím využití výsledků projektu;
3. Vyhodnocení účinnosti KBR v ČR - dokument, který obsahuje souhrn informací, které jsme získali v rámci projektu z rešerše literatury, průzkumu potřeb klientů a ověřování účinnosti KBR u nás.

Další výstupy projektu:

- 1) protokol metod projektu,
- 2) mapa aktérů majících vliv na vztah rodiče s dítětem,
- 3) letáky pro cílové skupiny,
- 4) video o programu KBR,
- 5) pracovní sešit pro účastníky programu,
- 6) stručný manuál pro lektorování programu,
- 7) prezentace KBR v ČJ.

Souhrn zjištění z projektu

V rámci projektu bylo naším hlavním cílem ověřit, jestli je vzdělávací program s názvem Kruh bezpečného rodičovství účinný i pro rodiče dětí v České republice ze všech pěti cílových skupin. Toto jsme měřili kombinací kvantitativních a kvalitativních metod. Výsledky obou typů zkoumání se shodují.

Zjistili jsme, že vzdělávací program pro rodiče s názvem Kruh bezpečného rodičovství je účinný i u českých rodin a odpovídá jejich potřebám.

Z kvantitativní části ověřování účinnosti (dotazníky) jsme zjistili:

a) Do jaké míry program KBR zlepšil rodičovské kompetence účastníků ze všech cílových skupin směrem k rozvoji bezpečných, stabilních a pečujících vztahů s dítětem. Z toho vyplývá, že:

Program KBR je účinný i v našich podmínkách.

b) Jací rodiče nejvíce profitují z realizace programu:

- Z programu profitovali všichni rodiče.
- Nejvíce se zlepšili v rodičovských kompetencích rodiče s nižším vzděláním (bez maturity).
- Z cílových skupin se nejvíce ve svých kompetencích zlepšili pěstounští rodiče a matky s dětmi žijící v azylovém domě.

Z kvalitativní části ověřování účinnosti (rozhovory s účastníky) jsme zjistili, že:

Program Kruh bezpečného rodičovství odpovídá potřebám klientů, které byly zjištěny v rámci průzkumu potřeb.

1. přínos účasti na KBR jeho účastníkům:

Všichni účastníci všech cílových skupin uváděli pozitivní dopad na své rodičovské kompetence. Většina účastníků také uváděla, že účast na programu pozitivně ovlivnila atmosféru v rodině směrem k větší pohodě a laskavějšímu přístupu k dětem.

1. naplnění potřeb rodičů z cílových skupin:

a) potřeby, které program je schopen naplnit:

- potřeba odborné pomoci a informací o výchově dětí (všechny CS),
- potřeba sociálních kontaktů a sdílení (všechny CS),
- potřeba návodu, jak reagovat na svoje děti v určitých situacích (všechny CS),
- pochopení prožívání svých dětí a pomoc při zpracování jejich emocí (všechny CS),
- potřeba práce na sobě (běžní rodiče),
- potřeba zvládnání svých emocí (běžní rodiče),
- potřeba pomoci a podpory (rodiče dětí s PAS a pěstouni),
- potřeba správně vychovávat (nemít obavu z výchovy) svěřených dětí (pěstouni),
- potřeba dobře vychovávat svoje děti (matky azylového domu).

b) potřeby, které program naplňuje částečně:

- pomoc a opora členů rodiny (rodiče s dětmi s PAS),
- potřeba prostoru a času pro sebe (rodiče dětí s PAS a pěstouni),
- více času na domácnost a na hru s dětmi (běžní rodiče),
- potřeba respektu a autority u dětí (pěstouni),
- možnost seberealizace (běžní rodiče a rodiče dětí s PAS).

c) potřeby, které program nenaplňuje:

- přijetí od společnosti, pochopení, uznání a respekt okolí (rodiče s dětmi s PAS a pěstouni),
- získání bydlení,
- oddlužení,
- získání zaměstnání (poslední tři body matky z azylového domu).

Podrobnější popis zjištění z projektu najdete ve výstupu [Vyhodnocení účinnosti programu KBR v ČR](#).

Co jsme se naučili, co nás překvapilo

Celý projekt byl pro nás nový a velmi přínosný. Níže uvádíme pár hlavních oblastí učení, případně i co nás překvapilo.

Napůl “vědecké” zaměření výzvy na sociální inovace - Líbily se nám povinné aktivity zaměřené na průzkum potřeb a testování. Využili jsme kontakty i zkušenosti, které tým měl s výzkumem a získali jsme řadu zajímavých dat. Nicméně kvůli krátkému času trvání projektu a řadě dalších aktivit jsme nemohli tyto data zpracovat tak, jak jsme byli zvyklí (články, výzkumné zprávy). Naučili jsme se díky tomu novému přístupu k datům - rychlé zpracování kvalitativních dat a zpracování výstupů.

Rešerše literatury a AI pro přepisy rozhovorů - Při rešerši jsme se posunuli zejména v odborné Angličtině. Zjistili jsme také, že existují AI nástroje pro tuto vědeckou práci, které šetří čas a částečně jsme je využili.

U přepisů kvalitativních rozhovorů a fokusních skupin jsme čekali, že nám AI pomůže. A překvapilo nás, že kvalita přepisu nebyla dost dobrá na to, abychom s daty dále pracovali v rámci kódování a analýzy (program MaxQda). Využili jsme tedy nakonec přepisovatelky.

Partnerství - Získali jsme v rámci projektu novou zkušenost s užší formou spolupráce. Dvě skupiny KBR jsme vedli v prostorách organizací, ve kterých nepracovala žádná z lektorek. V tomto případě bylo třeba rozdělit odpovědnost a dohodnout se na organizačních záležitostech. Je také dobré s partnerem blíže spolupracovat i na přípravě projektu a vyjasnit si blíže harmonogram projektu a dalších plánovaných aktivit u partnera. Je nejlepší, aby se v organizacích partnerů zavádělo pouze jedno inovativní školení ve stejném období pro stejné klienty.

Organizační záležitosti skupin KBR - V projektu jsme měli první zkušenost, kdy běželo více skupin naráz na různých místech mimo naše prostory. Mohli jsme si tak lépe ujasnit, co vše je potřeba.

Prostory - je třeba mít jeden pro klienty a druhý pro hlídání dětí (ideálně oddělené).

Občerstvení - zajistit jak bude financováno, kdo zajistí nákup a obsluhu klientů.

Změny termínů a náhrady - stanovit kontaktní osobu pro klienty a zajistit prostory pro náhradu lekcí.

Hlídání - u rodin s dětmi s podezřením na PAS či s PAS je vhodnější zajistit více osob na hlídání dětí (ideálně 1 osoba na 1 dítě s diagnózou), nebo zvolit čas v podvečerních hodinách (hlídání zajistí partneři účastníků po zaměstnání). U rodin v azylovém domě zajistit aby děti nerušily při vedení skupin - hlídání v místnosti dál od konání setkávání, stabilní stejné osoby na hlídání.

Délka setkávání - minimální doporučený čas je 1,5 hodiny, nicméně u 4 a více osob ve skupině je vhodnější čas kvůli skupinovému sdílení 2 hodiny.

Homogenní skupiny a zcela nové typy klientů KBR - Na skupiny, které jsme vedli dříve, docházeli běžní rodiče a rodiče dětí s PAS dohromady. I tak skupiny dobře fungovaly a propojení obou skupin účastníci považovali za přínosnou. Zcela nově jsme tyto skupiny oddělili v rámci tohoto projektu. Dále jsme měli zcela nově skupinu pěstounů (zejména babičky dětí) a žen žijících v azylovém domě. Homogenost všech čtyřech skupin umožnila hlubší diskuzi, lepší porozumění programu i lepší vzájemnou podporu účastníků. KBR se ukázal jako funkční i u nových cílových skupin.

Nově se skupin zúčastnili také muži, což bylo hodnoceno účastníky velmi pozitivně (v USA je poměr mužů na těchto skupinách 50%, v projektu byl 1 muž na skupinu). Také jsme v projektu nově vedli skupiny pro lidi s nižším vzděláním (ZŠ až vyučen) a naprostá většina z nich z programu benefitovala a zlepšily se jejich výchovné kompetence. Pouze jeden z těchto účastníků, který program nedokončil, vykazoval neporozumění konceptům programu a nezáměr o témata související s emocemi a výchovou. Díky tomu jsme zjistili že je vhodné se osobně setkat se zájemci o program, než do něj nastoupí a vyjasnit jim, čeho se bude týkat. (Pravděpodobně by tato osoba po takovém vstupním pohovoru do programu ani nenastoupila.)

Individuální varianta programu - byla pro nás zcela novou zkušeností. Nebylo pro nás snadné získat vhodnou osobu, jelikož bylo potřeba, aby této osobě dle kritérií byla diagnostikována úzkostná nebo depresivní porucha. Nakonec jsme účast nabídli jedné nové klientce rodinného centra, která splňovala tato kritéria. Zjistili jsme, že tato cílová skupina je pro služby nespécializující se na lidi s duševními problémy, těžko dostupná.

Také si po realizaci této varianty myslíme, že zrovna u této konkrétní klientky nebyla nutná individuální varianta programu, jelikož nemá problém s tím se otevřít a hovořit na skupinových aktivitách, což jsme však zjistili v průběhu jejího dalšího docházení na jiné aktivity rodinného centra. Pro individuální variantu programu je třeba stanovit přesnější kritéria, než pouze tyto dvě diagnózy, a to nejlépe ve spolupráci s odborníky na duševní zdraví (klinický psycholog, psychiatr).

Vhodný by byl úvodní pohovor s potenciálním účastníkem a možnost zvolit pro něj následně variantu programu na míru (individuální nebo skupinovou). Individuální varianta je dobrou a bezpečnou volbou pro osoby s psychickými potížemi, pro některé může být skupinová forma příliš ohrožující. Nicméně i pro tyto osoby může být účast ve skupině obohacující a podpůrnou zkušeností. Z naší zkušenosti tedy vyplývá, že toto by bylo dobré zhodnotit ještě před zahájením programu.

Fidelity koučink - V projektu jsme získali zkušenost s on-line koučováním při vedení více lekcí naráz více lektorkami. Bylo velmi náročné najít vhodný čas pro 4 lidi z různých pásem (USA a ČR) a stihnout probírat všechny 4 skupiny. Probíhalo 1x týdně po 2 hodiny po dobu vedení programu. Nicméně to velmi pomohlo sebereflexi lektorek i kvalitě vedení programu pro účastníky. Hodnotíme jej jako stejně efektivní jako supervizi.

Core sensitivities kurz - Projekt přispěl také na další vzdělávání lektorek programu. V průběhu kurzu absolvovali on-line trénink v rozpoznávání tzv. jádrových citlivostí, které mají podobný teoretický základ jako KBR. Sebereflexe vlastních citlivých stránek našim lektorkám velmi pomohla s individuálním přístupem ke klientům.

Základní kurz pro lektory KBR (facilitátory programu COSP)

V tomto MO jsme oslovili několik možných odborníků, se kterými spolupracujeme, abychom naplnili tento cíl. Většina z nich byla v dalších dlouhodobých kurzech (zejména psychoterapeutických výcvicích) a neměli na další vzdělávání prostor. Někteří měli obavy z angličtiny.

U jednoho z absolventů pravděpodobně nedojde k praktickému využití kurzu, jelikož přesně neměl představu o tom, jak bude školení probíhat a jaký je program. Jako lepší se jeví přístup nejprve aby si možní budoucí lektori prošli kurzem jako účastníci nebo si minimálně prostudovali knihu o KBR pro rodiče. Budou tak lépe vědět, co očekávat.

Osvědčilo se nám, pokud stejný kurz absolvovali 2 osoby paralelně, které se mohly podporovat a konzultovat spolu obsah kurzu. Snížilo to stres spojený s nutností absolvovat kurz v cizím jazyce.

Bude třeba vyřešit nějak do budoucna jazykovou bariéru při zaškolování budoucích lektorů. Např. Unicef realizuje on-line kurzy naživo se simultánním živým překladem do několika jazyků a s prezentacemi dostupnými ve více jazycích. Vhodné by bylo také otitulkování videí pro samostudium pro tento kurz v ČJ a překlad závěrečného testu. Nebo by byl vhodný i offline kurz v češtině vedený někým z týmu COSI s překladatelem na místě.

KBR a teorie attachmentu jako rámec pro supervizi a poradenství - V rámci komunikace s koučkou jsme se dozvěděli o tom, že je možné koncepty které známe z KBR využít i pro supervizi. To nás velmi překvapilo a posunulo to významně naše uvažování. Díky tomuto poznatku a dalším konzultacím s ministerstvem i s naší koučkou jsme pak napsali další projekt zaměřený na inkubaci šíření KBR. Tentokrát je již zaměřený přímo na sociální pracovníky a jejich vzdělávání v KBR. To by mohlo zkvalitnit jejich poradenství v oblasti výchovy i jejich přístup ke klientům celkově.

Využití výsledků projektu

Naše organizace i organizace partnerů získaly díky projektu cenné zkušenosti i výstupy. Vše je popsáno v této zprávě a v dokumentu Vyhodnocení účinnosti programu KBR v ČR. Jak jsme využili výsledky projektu:

a) v průběhu realizace projektu:

Výsledky jsme použili pro přípravu návazného projektu zaměřeného na šíření KBR do sociálních služeb pracujících s rodinami s dětmi v Olomouci. V tom, že jdeme správnou cestou nás utvrdilo zejména to, že jsme se ujistili, že z programu KBR benefitují i rodiče s nízkým vzděláním. Tedy nejzranitelnější cílová skupina, se kterou jsme pracovali a se kterou se často setkávají sociální pracovníci těchto služeb. Před realizací tohoto projektu jsme měli zkušenosti zejména s vysokoškolsky vzdělanými rodiči.

b) v budoucnosti:

- ze zjištěných dat napíšeme článek o ověření účinnosti KBR pro sociální pracovníky,
- prezentaci a propagační materiály využijeme pro budoucí šíření KBR do neziskového sektoru,
- pro přípravu a realizaci projektu zaměřeného na šíření KBR do sociálních služeb pracujících s rodinami s dětmi i mimo okres Olomouc.